DE OFFICIO PRINCIPIS,

Orationes tres:

Publicè habitæ, ab Illuſtriſs. ac Generoſiſs, Principibus Anhaltinis,

D. IOHANNE CASIMIRO,
D. CHRISTIANO, &
D. FRIDERICO MAURICIO, patruelibus, &c.

In Academia Geneuenſi.

LIPSIÆ.

MagnVs eſt DeVs, Creator noſter.

DE OFFICIO PRINCIPIS, Oratio Prima.

QUOD antiquioribus seculis filij Principum, & ætate crudâ adhuc & novellâ ausi nonnunquam, quodque ipsis laudi potiùs quàm obtrectationi fuit, id lubentibus animis aggredimur, Auditores, & natalibus magnæ domus dignum vulgamus exemplum. Nam & Augustus, nisi si fides nulla Tranquillo, duodecimum vitæ annum haud supergressus, publicè orationem pronunciavit, & Tiberius, cùm annum nonum ageret, fecit verba pro rostris:

Cajus item, Claudius, alij, in ætatula non absimili, præsente & allaudante ipso Augusto declamavere. Taceo inferioris notæ pueros aut adolescentes, tametsi nobili loco ortos, quibus moris, aut memoriæ parentum, celebrandæ, aut potentiorum accusationibus obeundis officio fungi dicendi, sicq́; & ingenia sua pariter exercere, & specimen edere morum suorum. Miretur itaque nemo, obsecro, nemo culpet, quòd in cœtu ornatissimorum & doctissimorum virorum dicturus surgo pusio, atq; in mentem veniat illud dictum Fabio, *Futurum eloquentissimum, aliquando edidisse vagitum.* Illud metuo sollicitiùs, ne argumenti genus quod selegimus, parum ex annorum captu esse videatur. Bella enim utiq; & lituos, & præcipites equitum peditumq́; conflictus, & cruentas urbium expugnationes, & opima castra spolijs, & bellica omnis generis machinamenta

Dissérimus, balbo ore quidem, sed pectore firmo:

& de-

& denique classicum illud adversùm hostes canimus,

Arma viri, ferte arma. —

At ignoscite etiam parte hac, Auditores: Nuces spargimus & astragalos ante diem Principes nos, & sapientiâ creperâ quadam & præcoci, dum ex annis robur accedat, animosa cuncta & sublimia dies noctesq; meditamur, & quæ penitus non è vulgo. Philosophia alacris & fortis hæc nostra est, & militiæ nomen damus jam nunc, & bonos strenuosq; spondemus esse futuros. Ordior igitur, & sermonis nostri summam hanc statuo: Si pietatem unam excepero, *Valere armis Principem & bellicâ fortitudine oportere cum primis.*

Fallor, aut argumenta largiter suppetunt & probationes huic sententiæ. Naturam specto? & vim divinitus quandam insitam: cujus autoritas & ἐνέργεια, præcipuo apud homines loco habita semper? Ecce indidit Deus Omnipotens magnæ parti Princi-

pum μεγαλοψυχίαν illam insignem, bellis idoneam & necessariam suscipiendis, gerendis, administrandis, propensos ad militaria studia animos, & motus quosdam acriores cunctis ferè Principibus ingeneravit: ut in tenellis eorum quoq; pectoribus ardor ille Mavortius, & excellentior eluceat vis naturæ. Inde equitatu, inde luctâ, cursu, agonisticis certaminibus mirè capiuntur: Inde armis assiduè gestandis tractandisque manus & animos exercere gestiunt ultrò; quasi vox ea naturæ sit & testatio, Officium magni Principis in fortitudine potissimùm militari & bellicis experimentis situm esse, ἔργον, ἔργον esse istud, πάρεργα, & supervacanea reliqua omnia existimanda: benè ut scripserit in Politicis Aristoteles, *Principum & nobilium virorum esse id proprium, bella gerere, quærere imperia, prohibere à se ac suis servitutem.*

Porrò genium fortitudinis, usum, præstantiam si inquirimus, eccui magis quàm

Principi,

Principi, imò eccui si non Principi & Generoso ac Magnati viro illa conveniat, aut quem utiliùs splendidiúsve cohonestet? cùm fortitudo animi inter virtutes eas, quæ in actionibus animæ irascibilis versantur, primum locum obtineat, ut pars melior confitetur Philosophorum: circa mortem; quâ nihil terribilius, contemnendam occupetur, & ad tuendam patriæ gentiumq; salutem & hostiles impetus propulsandos vim & robur suum expromat: nisi si fortè adversùs Annibalem portis & mœnibus imminentem, aut Socraticorum argutiæ, aut Criticorum cortices & membranæ, aut Aristotelis Elenchi, aut Platonis Dialogismi aut ænigmata & centones Triboniani, aut Poëtarum socci cothurníve quicquam possint, ac non istis in discrimine publico Maronianum illud occini oporteat,

Non tali auxilio, nec defensoribus istis
Tempus eget. —

Credo equidem, Auditores, fortunæ prin-

principalis inde origo, quòd fortiſſimi quidam in aciem atq; pugnâm primi prorumperent, aut copias regerent ductu ſuo, & ferè talibus legiones & exercitus diadema Imperatorium deferebant. Simul & Comitum noſtrorum inde dignatio, quòd euntibus in bellum Imperatoribus adeſſent aſſidui, & ſatellitio ſuo ac virtute præcipuâ vitam lateraque eorum communirent. Svaſit antiquitus, rerum utiliter & animosè bello geſtarum ratio hæc ipſa, & inferri Herculem cælo & honoribus coli heroas penè divinis. Sanè cùm in gregario etiam milite ignavia & militaris officij neglectus crimini adnumeretur, & graviſſimis pœnis jure ſubjaceat, quanto turpius Principem ipſum, penes quem eſt ſumma rerum, à quo pendet publica ſalus, qui vitalis omnium ſpiritus eſſe creditur, bello fortem, bello induſtrium non exiſtere? & dejectos atq; exautoratos ob ignaviam & animi in bellicis periculis tenuitatem aut incuriam in pleriſq;

risq; orbis partibus Reges & Principes testantur historiæ.

Tùm si verum est, naturæq́; consentaneum, ex his cuncta maximè conservari ex quibus oriuntur, Age, annon regna, principatus, δυναστείας, pleramq; originem & stabilimentum sumsisse cònstat per vim & arma? Vi igitur & armis eadem quoq; teneantur, & quòd ait in Novella quadam constitutione Iustinianus, *eo fine potissimùm tributa & capitationes populi pendant, ut pecuniarum & stipendiorum abundè sit, ex queis copiæ, & præsidia, & exercitus alantur, & populi ab incursionibus tuti præstentur barbarorum.*

Iam si de necessitate dicendum, altè, altè clamat isthæc, Remp. sine armis haberi non posse. Expeditum foret huic rei monumenta conquirere, quibus Romana omnis & Græca scatet historia. Sed secula pòst secuta Caroli Magni, & fortia facta ejus magis attingò, quibus imperium penè

collapsum instauravit, & populos subinde rebellantes in ordinem redegit. Et Federici illius Ænobarbi, fortissimi item Imperatoris, cujus memini eò lubentior, quoniam audio civitati huic inclytissimæ suam ab illo fuisse assertam & confirmatam libertatem. Regnum Galliarum hodieq; florentissimum quâ stat magìs virtute Principis sui Errici IIII. Herôis incomparabilis, quàm bellicâ istâ & militari, & illustrium successu præliorum? Absq; his foret, humana si respicimus, perditum pridem, conclamatum, comminutum Regnum olim potentissimum, & totius Europæ oculus erat. Verùm de necessitate bellicæ rei, quia non inde valida ad gloriam ducitur argumentatio, hactenus dictum.

Quid quòd DEO ipsi Opt. Max. cujus εἰκόνες & simulacra Principes existimantur, quemq; imitari & subsequi maximè debent, non frequentior alia in libris αὐτεπίςοις tribuitur appellatio, quàm quæ à bello-

rum

rum administratione desumta est? siquidem passim DEUS Zebaoth, hoc est, exercituum nuncupatur: & aptari, erudiri, firmariq́; ad arma manus suas & lacertos θεοφιλέστατος ille Psaltes idemq́; Rex fortissimus gloriatur. Quid quòd porrò fidelium ille Parens, & miles ipse fuit egregius, & viros strenuos, quoties visum expedire, ád militiam accinxit? Et sospitator ductorq́; Israëlitarum Iosua, cujus pietas καὶ πληροφορία, & citos fluminum lapsus, & Solis Lunæq́; curricula precibus votisq́; compressit, ecquid fortitudine bellicâ non excelluit? Ecquid desides, aut bellicarum rerum incuriosi, Iosaphatus, Ezechias, Reges alij sanctissimi Iudicesq́;, quos victoriis splendidissimis DEUS ipse dignatus est? Ut omittam Solomonis Regis sapientissimi autoritatem, qui officium Principis descripturus, *Leoni sese ad pugnam comparanti, & ungues suos exerenti; & ducenti gregem arieti, & cani excubitori atque exterorum insectatori similem esse desiderat.*

Quare pervanum eſt, quod ex Poëtarum quorundam ſententiolis & querelis objicitur, Pietatem, mores, leges & quicquid rectum juſtumq́; eſt, perire inter arma & conticeſcere; viris caſtra ſequentibus nihil inſidius, nihil inhumanius, & generi humano exitialius dici poſſe. At animorum, non armorum eſſe id crimen, exempla & documenta priſci ævi, quæ protulimus, evincunt clarè. Atque haud dubiè, ut divitiis, ita vitiis propagandis magis apta pax & quies, quando in luxum & voluptatem, otio inertiaque degenerant mentes hominum, aut in turbas & factiones civilesquè diſcordias diſtrahuntur, dum illa generis humani tonſura (ita bella Tertullianus appellat) longo nimis tempore ſubducitur. Tùm è novi ipſius fœderis libris Capernaitani militis repugnat exemplum, miro Chriſti exornatum elogio, tantam apud Iſraëlitas fidem & ſanctimoniam negantis inventam ſibi. Simul & Cornelij Centurionis Cæſarienſis commilitonumq́; & do-

meſti-

mesticorum ejus innocentiam, & pios mores, & in egenos beneficentiam, Apostolica veritas disertè commendavit. Ac sanè militiam utiq; volumus non exlegem, non anormem, aut rapinarum & prædarum scelerumq́; licentiâ discinctam, qualem barbaris & impiis olim populis & Regibus fuisse scimus: sed disciplinâ & ratione florentem, & victorias suas ipsi DEO voventem & trophæa. Neque meritò quisquam Principum fortis & animosus indigitetur, qui providentiâ quadam singulari non consuluerit huic rei. Et, obsecro, quosnam justior & probabilior morum emendatio & disciplina, & sacrarum rerum cura constringat; quàm qui præsentissimis periculis capita sua indesinenter objectant, & imaginem propinquæ mortis plurimam intuentur? mortis, inquam, cogitatione cujus assiduâ homines à scelere deterreri, sacra pariter & gentilis antiquitas adnotavit.

Amplius dico: etiam religio sacrosancta armis indiget, neq; alio magis fine for-

tem & bellicosum Principem esse volo. Quid non ausuri hostes Ecclesiæ, si non arma piorum Principum extimescant? Aut quid nostrâ Patrumq; memoriâ non patrasset in Germaniam nostram gens Turcorum, nisi principes ductoresque fortissimi colluviem immanissimam à cervicibus nostris depulissent? Quid non bellua septicollis adversus Venetos fuit aggressura nuperis annis, nisi si strictum ferrum & paratos minantesque exercitus conspexisset? O insipidum καὶ ἑτερόδοξον nimis genus hominum, qui Christiano quovis homine, nedum Principe, indignam militiam omnem esse præcipiunt, & in mediis Ecclesiæ casibus inermem atque inertem præoptant Principatum, aut qui bella pro Religione suscepta proscindunt, vim Ecclesiæ fieri volunt impunè, Principe interim & Proceribus populisque vota tantùm, & supplicationes, & aniles lacrymas usurpantibus. Imò pium gloriosumque cumprimis, si pro fidei & Religionis orthodoxæ tu-

telâ Princeps pugnet, si huic infensos mactet exitio & ultioni. Pro hâc causâ Principem stantem mori, pars etiam æternitatis. Natos abdomini & desidiæ dixim istos, si qui in tutis & laborantibus rebus Ecclesiæ calcant gemmas & monilia, aut otio & voluptatibus marcescunt. Non de talium turbâ ego; & niveum potiùs ac beatum illum diem illucescere, avidè, avidè concupisco, cùm me pater Illustrissimus, & Principibus Anhaltinis, & materno insuper avo meo Iohanne-Casimiro, Principe Palatino fortissimo dignam prolem, Constantinopolitanis mœnibus aut Capitolino Vejovi perdomando mittet in arma, magno alicui Archistratego concredet, &, Hunc tibi, inquiet, filium meum, Reipubl. & Religioni progenitum, trado tyronem;

— Sub te tolerare magistro (facta
Militiam, & grave Martis opus, tua discere
Assuescat, primis & te miretur ab annis.

Mox suo me iste complexu & Maronianis item verbis excepret:

Disce:

Disce puer virtutem ex me, verumq́; laborem;
Fortunam ex aliis. —

aut Laconicarum more matrum, ἢ σὺν τούτῳ, inquiat, ἢ ἐπὶ τούτῳ.

Sed quoniam in pueritiâ hac ipsâ meâ puerilitas displicet omnis, & jactantiæ atq; κενοδοξίας suspicio nobis haud cordi; tum futurum bellatorem copiarumq́ue ductorem fortassis haud spernendum, valere manu expedit plus quàm linguâ, atq; adeò *Imperatoriam breviloquentiam* Cornelius Tacitus ponit in laude: finio equidem, & præsentiam vestram jam non moror, Auditores, uti tamen in voto concludam, quod solennis symboli vice Principi magno fuit, MILITEMUS.

DIXI.

Recitata à
D. FRIDERICO-MAURICIO,
Principe Anhaltino:
anno ætatis X.

DE OFFICIO PRINCIPIS,

Oratio ſecunda.

FAs mihi verò, fas mihi ſit, Auditores, veſtrâ omnium cum faventiâ, ab fraterno genio diſſidére. Sine concordiæ noſtræ labe, ſine irâ, ſine felle, fieri iſtud poſſe exiſtimate: has liticulas ad detrimentum non extendi germanitatis, quæ firmioribus nixa ſubſidiis arietes hoſce verborum, imbelles, & ſine ictu, haudquaquam extimeſcit. Et utique dum antiquam noſtræ gentis indolem animadverto, flammæ iſti facilè ignoſco: cùm Germanos bellicâ fortitudine Romanis ipſis non ceſſiſſe, princeps Romanæ hiſto-

riæ contestetur. *Nemo Germanis*, inquit, *intulit bellum impunè.* Et Seneca, *Romanis pax est usq; ad Germanos.* Nimirum recurrit subindè vis naturæ, atque animos maximè Principum occupat, etiam epheborum, ut nescio quo æstu perciti, majora viribus suis audere ausint, & supra annos, ante annos, atq; ut Poëtæ veteris verba inflectam;

Ingentes animos angusto in pectore versent.

Quoties tamē illud memini ejusdem vatis,

Arma amens capio, nec sat rationis in armis:

& gravissimi scriptoris hoc quoque, *Pacem honestam & probabilem bello quovis esse potiorem:* Quoties item oraculum illud audio, *Plùs Romanos consilio, prudentiâ, clementiâ, animi sagacitate, quàm armis profecisse:* Et hoc porrò, *Occidere tam miserum esse, quàm occidi:* Quoties denique sacrum illum καὶ αὐτόπιστον expendo sermonem, publicis malis, jaculis plagisque cælestibus, ac tremendis iræ divinæ testimoniis bella adnumerantem; simul Regis sanctissimi autoritatem,

tem, *pacem sibi & suis populis, dum vita suppeteret, adprecantis*: facilè in eam sententiam perducor, Auditores, ut *politicam, & literatam, & ab armorum strepitu immunem vitæ sortem, statuam longè anteponendam*; eruditum quemque Principem, ac disciplinis optimis instructissimum, pulcherrimas illas pacis artes excolentem, votis omnibus semper expetendum: sub quo studia, Academiæ, tribunalia, bonæ leges, boni mores vigorem suum obtineant; sub quo illud securus quisque cantillet, DEUS NOBIS HÆC OTIA FECIT. Sed exspectatis scilicet, scio, rem ut pluribus insuper argumentis, autoritatibus, exemplísve, aut superioris nostrique ævi experimentis confirmem. Præeat igitur autoritas ipsa naturæ, seu (quod idem est) DEI & conditoris omnium rerum sapientissimi: qui animantibus quidem brutis tribuit vim & arma, tauros cornibus, unguibus leones, pede cervos, apros dentibus, ipsas aviculas pen-

narum velocitate pollére conſtituit; at invalidum & inerme & præſidiis omnibus deſtitutum finxit genus humanum, ut vel hâc ipsâ armorum naturalium inopiâ ad pacem pacisque artes erudiret. Quare cùm pediſſequum & imitatorem Principem eſſe oporteat Divinitatis & Naturæ, ſic iſtum præeſſe populis convenit, ut vi armorum, ſi quâ pote eſt, ipſe abſtineat, & populos imperio ſuo ſubjectos, ab illâ bellicæ rei cupiditate, & degeneris ingenii feritate avocare contendat. Quid? annon Regnum illud ſuum ſuperum & cæleſte pacatâ & benignâ manu moderatur Deus omnipotens, & dierum noctiumque vices certas, pulcherrimos ac ſereniſſimos ignes illos, & univerſum ſtellarum chorum agit inturbidè? fulmina, tonitrus, ventos, nebulas, nimios imbres, in reatu licèt aſſiduo gentis humanæ, rarus immittit: ut ſerenator dici mereat verè, fulminator ſine convitio & calumniâ dici vix poſſit? Quin &

pacis.

pacis cognomentum & ſcientiæ titulos ambit ille θεάνθρωπος Principum Princeps, & μάκαρας εἰρηνοποιοὺς eſſe pronunciat. Iamq́ue olim in primævi fœderis vaticiniis, ſcientiâ & eruditione præſtantes viri, quiq́ue aliis eandem inſtillarunt, Soli ipſi & lucidiſſimis ſideribus æquiparati. Porrò cùm pietas & ſanctimonia, ſicut ſermo quoque fraternus haud obſcurè confeſſus eſt, virtutum omnium, etiam ἡγεμονικῶν, palmam obtineat, ſint autem dubio procul pietatis literæ duces & magiſtræ: ſequitur, ut pacatum & literatum hoc vitæ genus Principi & populis maximè ſit neceſſarium & ſalutare. Et quis neſcit, quantam ſacrorum ignorantiam, quantam impietatis ſuperſtitionumq́ue ſentinam, & divini cultus morumq́ue perniciem, continua bellorum ſeries in univerſas orbis partes invexerit? Aut quis ambigit, per caliginoſos hoſce anfractus, per iſtos publicæ inſcitiæ cuniculos, ſcholis, eheu, ob continua bella jacentibus,

bus, Dictatorem illum ac tyrannum ἐπ' ἰα-λόφον irrepsisse? Certè hunc nostro patrumq; ævo plus literæ imminuere quàm litui, quàm loricæ: plus togati viri, quàm sagati: plus libellorum assiduitas, quàm bellorum: plus frequentia visq; prælorum, quàm præliorum: plus stilorum, inquam, acies monstrum perculit, quàm mucronum & sicarum: plus piorum & eruditorum vota mystarũ, certamina, cohortationes, ὁμιλίαι, quàm Principum & virorum fortium cohortes confertissimæ, incendia, populationes, arcium oppidorumque capiones. Et sacrosanctam hanc militiam, hanc equitandi præliandique artem optimam, gloriosum hunc ἀγῶνα, scimus autoritas Apostolica quibus elogiis extollat, quibus præmiis & honoribus καὶ βραβείοις invitet. Sed ut magis ad humana atque externa artet sese sermo noster, facilè à studiis militaribus ad potiora hæc & mitiora pacis studia revocabitur Principis animus; si cogitaverit,

stare

ſtare continuo uſu armorum non poſſe Imperia & Principatus, eſſe remedia illa plena periculi, adhibenda rarò atque cunctanter: quæ velut pharmaca ſumta frequentiùs, Reipub. corpus deterant ac dent exitio: Ad rectam autem & ſolennem generis humani gubernationem, ad jugem & perpetuam publicæ ſalutis publiciq; boni tutelam, magis illas animi dotes deſiderari, quæ ſtudiis literarum parantur aut confirmantur: ideoque hæc præ illis haud habenda pretio in grandi. Nam & prudentiam literæ docent; quæ in graviſſimis conſultationibus elucet; & quâ Curius, Fabius, Themiſtocles, alii, Reip. utiliores extiterunt, quàm ſi multis fortiſſimarum legionum millibus præfuiſſent fortes ipſi. Adde quòd magnitudo iſthæc animi non in caſtris tantùm, & circa arma, ſed in foro, ſed in curiâ, & civilium æſtu negotiorum & turbarum, atque in lectulo etiam exhibetur. Nec dicenda illa ſegnities & ignavia, ſed virtutis

eximiæ

eximiæ loco habenda, quæ Rempub. arte, consilio, sine sanguine civium, sine noxâ, præstat incolumem. Hanc ob causam, summos quosque Principes constat ex eruditorum & sapientum id genus virorum institutione, Philosophorum, Iureconsultorum, ad Reip. bene administrandæ scientiam pervenisse, ex eo Patres patriæ, & delicias generis humani, & λαῶν verè ποιμένας appellitatos ? dici ut cœperint existimariq; etiam divi, postquàm vivi esse desierunt. Ita Aristotelem Alexander Rex Macedonum adsessorem sibi habuit individuum, Xenophontem Cyrus, Heraclitum Darius, Quintilianum Trajanus, & Plinium, & Plutarchum, Severus Ulpianum, & præstantes alios Iureconsultos, à quibus peritiam juris civilis etiam plurimam hausit ipse. Adrianus quoque Celsum, Iulianum, Priscum, & alios ejus ævi sermones audivit, non juris modò, sed facundiæ & politicæ peritissimos disciplinæ. Et Augustus ante istos Asini-

Aſinium Pollionem, virum literatiſſimum, & cumprimis hiſtoriarum & veteris ævi callentem, ac Salluſtium etiam Cæſar, tùm amicitiâ ſummâ coluit, tùm conſilium autoritatemq́ue ejus in graviſſimis negotiis ſibi adſcivit. Agè autem, Antonino Imperatori quantum decus, quantum amorem, inſignis illa comparavit eruditio, ob quam Philoſophus honoris cauſsâ cognominatus eſt? Quantum item Ptolemæo Philadelpho, Ægyptiorum Regi potentiſſimo, cujus etiam bibliothecis receptacula quævis armorum & machinarum poſtpoſuit antiquitas? Mitto Solonem, Draconem, Lycurgum, aliosq́ue nomothetas & Philoſophos, civitatumq́ue rectores, qui temporibus antiquiſſimis, citra omnem vim armorum, propriâ ſapientiâ & optimarum legum freti ſubſidio, Rempublicam habuêre florentem. Mitto Marcum Tullium Conſulem, cujus vigilantiæ, ſagacitati, eloquentiæ, ſalutem ſuam plus quàm

armis & legionibus ſuis debuêre Quirites. Mitto & Alexandri,de quo antè,ex propriâ quoque eruditione decus eximium: cujus Principis olim etiam Epiſtolæ manibus doctorum virorum terebantur,quarum apud Plutarchum,Athenęum, Heſychium,mentio crebra: ſicuti & Gothorum Regum literas ſequens ætas admirata eſt, terſas, elegantes, literatas. Mitto denique ſummæ exempla autoritatis, Moſen, Iſraelitarum ductorem doctoremque variis diſciplinis inſtructiſſimum. Et Davidem, parentem illum κατ' εἰκόνα Regis æterni: cujus Principis eruditionem & ſolertiam literariam innumeri numeri illi,ſuavitate pariter & ſanctimoniâ venerabiles, teſtantur. Et Solomonem, qui armorum, quamdiu imperitavit,propemodum uſu nullo,γνωμῶν καὶ νουθεσιῶν tot μυριάδας, & volumina ſuper arcana vi naturæ pleraque conſcripſit,ac Sapientis etiam à CHRISTO meruit cognomentum. Ac ne vetera modò recenſeam.

& ex-

& externa, quis non Georgii illius Anhaltini Ascaniiq; Principis, Patrui magni nostri, memoriam veneratur animitus, qui difficillimis Reipub. temporibus, & Principis prudentissimi, & sanctissimi doctissimique Ecclesiastæ partes obiit, populis suis tùm humana, tùm cælestia & vera bona subministravit: Germaniam consulendo, monendo, cohortando servavit magis, quàm Dynastæ alii & Principes belligerando. Procul itaque, procul barbaram & exitialem eorũ opinionem, qui hæc studia & meliorem omnem literaturã, velut magnitudine animi vacuam, putant Principes non decere, aut inferiora esse hæc talia majestate Principali. Imò, ô boni, imperito Principe turpius nihil, nihil injustius, infelicius, esse contendo, aut certè qui consilio non regatur peritorum. Quis ei homini navim tradat, tradendam ipsam tempestatibus, qui nec maria unquam sit expertus, nec remigum manu utatur, nedum ut didicerit navigare scisso

velo,& naufragas tabulas ad cursum suum aptare? Rectâ igitur, rectâ inquam & literariâ institutione hi formentur, quos gubernacula manent publicæ navis: qui ita nati sunt,ut prospera eorum & adversa, vitia eorum virtutesque ad Rempubl. pertineant: qui desipere sine gentium damno & calamitate non possunt: quos denique Solis instar esse constat, quem si fortè nox occupat & caligo, tenebrascere & collabi necessum est orbem terræ. Quamobrem alii arma & exercitus sibi habento, flammâ,ferro, exterum sanguinem civilemque confundant, virtutum caput omnium in bellicâ & inquietâ istâ fortitudine constituant,cæli terrarumque compaginem,βροτολοιγοὶ, μιαιφόνοι, τειχεσιπλῆται isti involvant:

Me verò dulces capiant ante omnia Musæ.

Mihi ab studiis veræ solidæque virtutis & doctrinæ spes opesque: Mihi justitiâ,æquitate,sapientiâ, consiliis politicis, eloquentiâ,morumque sanctitate, de humano ge-

nere bene mereri decretum est. Per hos tramites plus mihi obtinget αὐταρκείας, plus etiam (si fas dicere) publici amoris, & gloriæ, & præmiorum, quàm bellatori tibi, frater optime: etsi ingentem hostium multitudinem arma tua dedant ultioni, etsi victorem triumphalique curru vectum dies nulla non suspiciat: etsi denique, ut in verbis Flacci finiam,

—Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterq; Pœnus
Serviat uni.

D I X I.

Recitata à
D. CHRISTIANO, Principe
Anhaltino: anno
ætatis X.

DE OFFICIO PRINCIPIS, Oratio tertia.

DE Officio dicere Principum, verè Principum officium est. Sortem egreditur ea materies privatorum. Res disceptent isti privatas, quia talibus modò nascuntur, innutriuntur, occupantur. Augusta ista atque sublimia, ab Augustissimo illo discimus nos, cujus soboles, cujus typi & simulacra nuncupamur. Majore nos ille flammâ succendit, perspicaciore numine implet, & præ nobis alii ferè mera caligo.

— — *Quod medicorum est*
Promittant medici; tractent fabrilia fabri,

inquit

inquit ille. Eodem modo, quod est Principum, Principes tractent, inquam ego. Et quamvis Philosophorum quoque scholas haud spernam, qui principatus bene administrandi præcepta quædam tradere ausi: tamen & illud ne ipsi quidem fronte incolumi inficientur, ea se-se ab ipsis Principum præceptionibus, commercio, experimentis didicisse. Sacros Principes non attingo, Davidem, Ezechiam, Iosiam, & sapientiæ omnis ταμεῖον Solomonem: quorum voces atque exempla plus succi in se habent, quàm Græcorum omnium Philosophorum, Romanorum, Ægyptiorum monitiones ac νουθεσίαι. Dicta Augusti atq; consilia habuêre cæteri deinde Principes pro præceptis: & ii demum bene & feliciter præfuisse imperio existimati, qui ad ipsius imitationem normamque præfuêre. Cùm igitur propria isthæc Principum tractatio sit, verè hic campus in quo Principum ingenia sese exerceant, ne nos quidem in aliam

dicendi

dicendi ſegetem evagemur: ſed univerſam controverſiam, de quâ impræſentiarum diſceptatum eſt, paucis verbis expediamus. Nam & quamvis mentes Principum, etiam agnatorum, opinionibus & ſententiis circa hæc talia diſcrepare, res ſine maculâ & crimine eſſe videatur: quoniam tamen cætera inter animi bona familiaris domui noſtræ ὁμόνοια eſt, nec temerè dictum priſcis, etiam vultu lædi pietatem, idcircò partes noſtras ac judicium conciliandæ quæſtioni graviſſimæ & magnis utrinque diſcuſſæ rationibus interponere, haud poſtremam principalis officii noſtri partem eſſe exiſtimamus. Et eam mihi tùm univerſi cœtus exſpectatio, tùm & aliqua ætatis prærogativa facilè tribuit poteſtatem.

Ne, pueri, ne tanta animis adſueſcite bella.
Sit noſtrum inter vos tantas componere lites.
Et lauro tu dignus, & hic.
Nuſquam abero, & tutos patrio vos limite ſiſtam.

Pro-

Pronum id factu, utramq; sententiam mixturâ quâdam καὶ εὐκρασίᾳ conjungentibus; & Marti Palladem, Martem Palladi sociantibus vinclo nuptiarum: ut Poëtæ quoq; summo succlamemus, γλαυκῶπιν illam θεὰν non sine armis depingenti. Ita hic actus in connubiales festivitates, & sacra thalami, paranymphis & mystagogis nobis desiturus.

Hymen ô Hymenæe, Hymen, ades ô Hymenæe.

Primùm hâc causâ isthæc jungenda contendo: quoniam, uti pacata modò & quasi togata illa sapientia homini ad salutem hominum genito parùm confert; nisi & hæc asperior ac militaris accedat: sic vicissim nemo fortiter feliciterque in hostem pugnare possit, qui non sese priùs ipsum expugnaverit, hoc est, animum pravis affectibus suum exemerit, flammasque extinxerit voluptatis, luxum ac libidinem temperantiæ frenis coërcere & rationis assuêrit; simul etiam casus humanos & ipsam ma-

 lorum

lorum ultimam mortem aſpernari: quæ nos, aliaque humani animi præſidia & firmamenta, ex illo literarum penuario haud dubiè mutuamur. Tum prudentiam, quæ in bellicis conſultationibus maximè deſideratur, eædam literæ docent, quâ Ulyſſes apud Homerum ſeſe victoriâ potitum eſſe gloriatur: quam Thucydides in Xerxe mirè commendat: quâ Themiſtocles, Fabius, alii, potentiſſimorum hoſtium abiêre victores. Longum fuerit, ſi aut viros eruditione celebres recensêre inſtituero, qui bellicis laudibus excelluêre; aut fortiſſimos Imperatores, qui gloriâ eruditionis: ſi aut Principes, qui Philoſophiâ; aut Philoſophos, qui Imperio uſi feliciter & Principatu. Quid? eloquentiâ & arte dicendi, quam literarum item ſtudia inſinuant, bellatori Principi quantâ opus! quâ aut milites præliaturi adversùm metum confirmentur, aut in fide & obſequio retineantur, aut hoſtes etiam ipſi ſine ſanguine

ullo

ullo & pulvere ad pacis conditiones & obsequii gloriam perducantur: qualis illa ingenua est Pyrrhi ducis præstantissimi confessio, *plures ab sese, aut ab Cyneâ legato suo, oratione subactas, quàm vi & armis urbes fuisse captas.* Et ob eam rem Philippus Macedo dicere solitus, *Oratorem Atheniensium Demosthenem plus sibi metuendum videri, quàm triremes eorum, & Mavortiam omnem molem.* Porrò item Geometricæ & Mathematicarum scientiarum adminiculis indigere bellicosum Principem nemo negaverit: veluti si de castris collocandis & disponendis agatur, de struendâ acie & militibus ordinandis, de exploratione & oppugnatione arcium atq; oppidorum; aut si typi, ideæ, schemata & ἰχνογραφίαι fabricarũ constituendæ sint, quæq; alia hujus notæ, non nisi studio, & arte, & magisterio parantur. Tum & notitiam historiarum Principi esse in promptu salutare est, ut meminerit, quidnam alii retrò Principes ductorésve in

periculis aut negotiis assimilibus & quo eventu factitarint, quas inferendi aut suscipiendi belli justas caussas esse crediderint, ducum militumve delectum quem habuerint, rem frumentariam & commeatum ut paraverint, quam ineundæ pacis viam sint sequuti, quas conditiones admiserint aut quas secus, aut quam vitæ tenuerint disciplinam. Atque adeò Principum Romanorum adolescentiam & penè pueritiam præceptis ad hæc talia pertinentibus institui consuevisse, promptum esset ostendere. Hæc cùm ita sint, cùm & armis, inquam, & literis quærendam Principi gloriam esse appareat; equidem tamen in sententiam illius vergo magis, qui Principi homini exemplar cælestis Principis ponit ob oculos, non fulmine utique semper, aut nimio imbri, aut vi ventorum, & cæteris naturæ malis concutientis genus humanum; sed posteaquàm μακροθυμίαν ejus & bonitatem crimina hominum demum expu-

gnant. Ut ergo ſerenior ferè conſpicitur cæli facies, & magnam anni partem tranquillitas aëris occupat & pulchritudo: ita Principem pace magis & pacis artibus ſuaſerim delectari, imò nec bellicam vim inferre aut referre, niſi coactum & reluctantem, quando remediis mitioribus locus nullus invenitur. Ratio id primùm pietasque depoſcit, quoniam ſequi DEUM & æmulari tàm debet nemo, quàm qui ab eo apicem obtinet dignitatum, & qui judicat vice ſacrâ. Tum depoſcit miſeratio quoq; communis, ſiquidem iram cæleſtem arma teſtantur, cædes, rapinas, incendia, & publicum velut latrocinium inferunt orbi terrarum: humanam ſocietatem, quâ & DEUS, & per hoc bonus Princeps ſummè capitur, contemerant, evertuntque: imò & naturam utique ipſam, quæ obeſſe & inſidiari homini hominem interdicit; quòd, ut ait Papinianus, *juvari potiùs hominem ab homine, cujusq; hominis interſit.* Quamobrem

in ſacris literis fortiſſimi ac ſapientiſſimi licèt Reges, calamitatem quamq; aliam præoptaverunt, & ævum bellicis turbis liberum pro cæleſtis benevolentiæ teſſerâ exiſtimârunt. Accedat autem telum præpotens Neceſſitatis, quo amantiſſimi quique armorum ad pacis tandem ſtudium ſerium compelluntur, tametſi plerumque ſerum nimis: ſiquidem bella medelæ pharmacoq́ue aptè æquiperari, ipſa rerum experimenta convincunt: quod ſi ſæpiùs æger ſumſerit, eoq́ue velut cibo uti decreverit, atteri & dejici vires corporis, ipſumq́; poſt brevem moram tradi exitio neceſſum eſt. Ac ſanè ſcimus, Reges, Principes, populos, qui aſſiduis bellis manus & animos addixerunt, haud diu imperium obtinuiſſe; quibus moris finitimas remotasq́ue gentes bello laceſſere, ſævire, rapere, &, quod feræ quædam ſolent, latiſſimè nocêre. Quippe tandem hos metuere cœperunt à quibus metuebantur: fugari ab his & exſcindi, quibus

bus fugam & excidium apparabant. Exemplo sunt, ne vetustiora recenseam, Gepidæ, Gothi, Vandali, Hunni, Bagaudæ: qui, cùm quietum & literatum vitæ genus, infirmi & tenuis animi esse crederent, & continuis sese bellis & magnarum civitatum obsidionibus irretirent; properè ad ultimam sui perniciem concesserunt. Contrà autem, mansisse diu ac floruisse constat eos, qui clementem & literatam hanc militiam diligentiùs coluêre, & per quasdam temporum vices, & cum modo, & adversùs paucissimos, aut non nisi tentatâ infeliciter pace, bella habuerunt: cui rei Romana gens præit exemplo. Cùm igitur pacis & literarum usus amplior, frequentior, tutior, innocentior, naturæ necessitatíque propior esse amet; armorum rarior utique, tristior, periculosior, pietatíque ipsi infensior & naturæ: ob eas causas conjungi ac velut maritari rem utramque ita volumus, uti tamen literatæ pacis usus ac dignitas ante-

antecellere existimetur. Pulchrè Alphonsus, Siciliæ Rex laudatissimus, qui sciscitanti cuidam, utri rei, librísne an armis, plus deberi à se profiteretur, *Ex libris*, inquit, *& arma & armorum jura didici*. Breviter, ecquid Leges, Religionem, libertatem ac disciplinam tuebitur armis rectè, qui vim earum rerum, & caussas, & necessitatem ignorat? quæ omnia ex fontibus hauriuntur literarum. Ubi sunt isti, qui per hoc ævi, ut-putà seculo, nisi si caligare ultrò volumus, erudito, aut notitiam disciplinarum in Principe non desiderant, aut, quod propius prodigio est, etiam opprobriis & criminationibus insectantur? Sed hunc articulum, quoniam tua, Christiane Princeps, ubertim dissertavit oratio, & usum necessitatemque multiplicem Principalis eruditionis comprobavit, pluribus verbis exequi supersedeo. Illud in universâ hâc controversiâ monemus non inviti, modum hâc ipsâ in parte aliquem Principi esse tenendum: ut

non

non tam ſcire multa contendat quàm optima & maximè fructuoſa, eaque ſingulari judicio percipiat & delectu, mente fideliter cuſtodienda. Cùm enim ex ſapientum placitis πολυμάθεια & confuſa quædam ac redundans variarum rerum ac diſciplinarum cognitio privatis ipſis hominibus plerumque non conducat, ſufficiatque in brevitate tantâ vitæ utilibus tantùm & neceſſariis immorari: multò magis ſervandi Principi ſtudiorum iidem fines, Principi, inquam, graviſſimis aliis curis obnoxio, cuique præcipuè pro Reip. ſalute excubandum eſt,

ᾧ τόσσοι λαοὶ καὶ κήδεα τόσσα μέμηλε.

Inde Neroni nimia poëticæ muſicæque artis affectatio data probro. Inde Caligulæ nihil ad laudem publicúmve amorem profuit, quòd (quemadmodum teſtis eſt Sudas) de arte dicendi libros ſcripſit. Inde Adrianus, Aurelius, Iulianus Imperatores, dum Philoſophiæ & multiplicis eruditio-

nis gloriam captant, ac dies noctesq; literario otio & Musarum deliciis impendunt; pro literatoribus & Græculis, & suarum ferè partium desertoribus existimati, ac σεμνότητα καὶ μεγαλειότητα τῆς ἀρχῆς vehementer imminuêre. Quod & legimus Michaëli Byzantino Imperatori contigisse, dum assiduus Michaëlis Pselli auditor, credit aliis summam rerum. Teneat igitur potiùs Princeps μέτρον illud, quod Cæsari, quod Augusto, quod Trajano, atq; eruditis quibusdam Gothorum regibus fuit in more, dum sua interim eruditioni & togatorum virorum laboribus præmia ponat semper. Unum tamen est, unum, ô boni, in quo nullum literariis artibus modum, nullum bellicis à Principe postulamus. Illum, illũ iste ἀντίθεον, illum υἱὸν τῆς ἀπωλείας, perpetuum illum Christi & piorum & omnis recti hostem petat ἀσπόνδως, illum armis æquè & stylo, illum Martis æquè artibus & Minervæ, sine modo, sine fine, sine ullâ temporum intercape-

dine,

dine, propriâ atque alienâ tùm fortitudine tùm eruditione fretus infeſtet. Cedò, quibus magis itineribus ad tantum potentiæ culmen evaſit ille μυςάρχης, niſi deſidiâ pariter imperitiâque dominantium? qui dum bellis aut omnibus abſtinent, aut aliis occupantur, aut literas, linguas, artes, & penitiorem ſacrorum ſcientiam nihil ad ſe pertinere, deliramentis creduli Monachorum, arbitrantur, non modò obniti, quod debuêre cumprimis, huic prodigio contempſerunt; ſed prò dolor, & prò pudor, ſuâ illud & ſanctionum ſuarum prærogativâ ſubſidioq; firmârunt: ſimul proprio ipſi exemplo populos ſuos ad belluæ venerationem impulêre. Eaq; tandem, vecordiam inſcitiamq; iſtam ulciſcente Numine, ſuam Regibus, Imperatoribus ac Dynaſtis poteſtatem ivit ereptum. Emendet itaque majorum factum utrumq; magnus Princeps, ſitumq; in eo ſacroſanctum munus ſuum ſtatuat vel imprimis, ut profanum illum

Capitolii ſeſſorem exturbet, impuriſſimi ſcorti obſcæna populis exſibilanda denudet, & Iſraëliticorum quorundam Regum æmulatione permotus, divinam ipſam ædem inquinamentis omnibus, omni ἀσεβείᾳ καὶ ἐθελοθρησκείᾳ præſtet immunem. Ea fini utramque militiam infractus amplectatur; & meminerit, debere Principem tali in cauſſâ

Χεῖρας τ' αἰχμητὴν ἔμμεναι καὶ ἐπίφρονα βουλήν,
Et pariter ferrum & doctas accingier artes.

D. I X I.

Recitata à
D. JOHANNE CASIMIRO,
Principe Anhaltino: anno ætatis XIII.

ILLU-

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIbus Anhaltinis, quorum heic extant Orationes, Εγκώμιον.

O decus, ô soboles magnorũ certa Parentum,
Et superi verè Regu alumna trias.
Vsque adeòne pios sævire in secula Vates
Semper, & in querulos ducere verba modos?
Digna auro gemmisq; oritur cælestibus ætas,
Nostra neq; exemplis Vrbs tumet una tribus.
Imò arcet fortuna domus communia damna,
Spesq; aliis Arctos dividit alma suas.
Perge trias: quæ cuncta oculi vidêre priorum,
Penè putem cœptis inferiora tuis.

IAC. LECTIUS.

AD ILLVSTRISSIMOS PRINCIPES ANHALTINOS.

Progenies antiqua Ducum, qui fortia Gentis
Rexêre sceptra Saxonum:
Et quorum iussis bellax Germania sese
Subiecit ultrò nutibus,
Vt varios charis arceret finibus hostes,
Pacesq; tutas carperet:
Macti animis, proavûm & fortes incedite semper
Monstrata per vestigia.
Macti animis Iuvenes, ætas dum florida vernat,
Bonarum & artium capax,
Pergite sacratos monitus Pietatis amare
Et pura iussa Cælitum:
Pergite virtutem secreto tramite turbis,
Labore & impigro sequi:
Et dulci eloquio, & dictis sapientibus aquè
Decôra facta iungite.
Quid non efficiet domibus nutrita sub altis,
Et docta Principum indoles,
Inclyta quos generis commendant stemmata clari,
Verusq; Numinis timor?

I. I. G.

ANTONII FAYI VOTVM, IN GRATIAM ILLVSTRISSIMORVM PRINCIPUM, CASIMIRI, CHRISTIANI, FRIDERICI, Anhaltinorum.

Ascaniæ gentis *(quâ sese iactat alumnâ*
Teutonis ora) decus spesq; futura brevi:
Gloria vestrorum, iuvenes, mansura parentum,
Aequantes morum nobilitate genus:

Crescite

Crescite florentes annis, virtutibus, armis,
Doctrinis, animis & pietate pares.
Crescite more bonæ stirpis, quæ floret abundè,
Mox fructu variè nobilitanda suo.
Crescite more bonæ stirpis, quæ frondis opacæ
Tegmine protenso protegit & reficit.
Hæc verò quis non audet spondére, virorem
Qui tantum vestro surgere vere videt?
Et qui miratur, (quanquam sit messis in herba)
Quas iam fundit opes tam bene cultus ager?
Sed quia vestra negant anni mihi cernere facta,
Sufficiat voti prodere signa mei.
Sic iuvenes florete, viri virtute virete,
Vt sanctis olim sitis asyla senes.

Faxit Deus Opt. Max. per I.C.D.N.
AMEN.

Apostrophe Encomiastica

AD

Illustrissimos Principes Anhaldinos

Genevæ Allobrogum

cum admiratione & applausu omnium

publicè declamitantes.

Ad Dn. IOHANNEM CASIMIRUM, &c.

IAn-Casimire *annis vix pubescentibus, in* Te
Quid stupet illustris Geneva? judicium.

Hujus Symbolum:

Constanter & sincerè.

Nil, si sit circum pectus constantia, durum est:
Si sincerus amor, fidere res levis est.

Ad Dn. CHRISTIANUM, &c.

CHristiani *ingenium, eloquium puerilibus annis*
Admirata probat docta palæstra virûm.

Hujus Symbolum:

Astra petit Virtus.

Aran.

Ardua cœlorum virtus petit inclyta, Virtus
Sidera sublimi vertice celsa ferit.

Ad Dn. FRIDRIC. MAURICIUM, &c.

V*Ah!* Federico Mauricio *gens extera ob ignes*
Heroos, puero plaudit; ad astra vehit.

Hujus Symbolum:

Arte & Marte.

Marte, vel arte potens bonus est: ad utrumq; parato
Omnia censorum tollere puncta datur!

Ad Nobilissimum Virum Dn. PETRUM Asebotendorff, dictorum Principum Ephorum.

V*Ir pietate gravis, vir stemmate Nobilis, arte*
Hac tua laus inter non morietur anus.

Τὸ ἐπιβάλλον μέρος, studii subjectissimi indicium, M. Heinrici Kitschii &c. nundinis Lipsensibus deproperatum, anno exordiali, cujus Chronologicum

ConserVa Me DeVs.

FINIS.

LIPSIÆ,

MICHAEL LANTZENBER-
GER EXCUDEBAT,

ANNO CHRISTI

M. DC. X.